

Андреј МИЋОВИЋ
асистент Факултета за хотелијерство и туризам у Врњачкој Бањи,
Универзитета у Крагујевцу

ОГРАНИЧЕЊЕ ПРИНЦИПА АУТОНОМИЈЕ ВОЉЕ У ФУНКЦИЈИ ЗАШТИТЕ СТИЦАЛАЦА ТАЈМ-ШЕРИНГА*

Резиме

У функцији заштитне стицалаца тајм-шеринга, императивним правним правилима су усвојављена бројна ограничења принципа аутономије воље. У том циљу су у Закону о заштити пошрошача дефинисана правила којима се уређује: обавеза предуговорног обавештавања, право пошрошача на одсустанак од уговора, форма и садржина уговора, забрана аванског плаћања, гаранције за случај неспособности плаћања, као и понашање у складу са кодексом добре пословне праксе. Наведена правила ће бити предмет посебне правне анализе у оквиру овог рада.

Кључне речи: тајм-шеринг, аутономија воље, предуговорно обавештавање, право на одсустанак, заштитна стицалаца тајм-шеринга, Закон о заштити пошрошача.

* Овај рад је написан у оквиру пројекта Правног факултета Универзитета у Крагујевцу „XXI век – век услуга и Услужног права“, бр. 179012, који финансира Министарство за просвету, науку и технолошки развој Републике Србије.

I Увод

Комплексност тајм-шеринга,¹ који је иницијално обликован у пракси (тај процес ни данас није завршен, као што није завршен процес његовог правног дефинисања) и неједнакост уговорних страна (у економском, стручном и искуственом погледу) дуго су представљали погодан основ за бројне злоупотребе које су у пракси чињене на штету потенцијалних корисника ТШ. Због тога је настала потреба да се јавноправном заштитом, путем закона или подзаконских аката, осигура равнотежа уговорних страна,² како би се спречиле злоупотребе и пружила неопходна заштита потрошачима. Тај циљ је остварен ограничењем начела слободе уговарања,³ према коме уговарачи имају аутономију у погледу уређења облигационих односа (чл. 10 Закона о облигационим односима).⁴

Поводом ТШ начело слободе уговарања⁵ ограничено је вишеструко, прописивањем императивних правила којима се одређују услови који морају да буду задовољени како би уговор могао да буде закључен, и у вези са тим уређењем одређених обавеза и права које имају уговарачи. На првом месту ограничење слободе уговарања је извршено тако што је одређено да сагласност воља није више довољан елемент за детерминисање садржине и дејства уговора. Поред тога, уведена су још два елемента у виду обавезне предуговорне изјаве трговца, којом испуњава законску облигацију обавештавања потрошача, и право потрошача на одустанак, којима се слаби улога појединачно учињених

1 У даљем тексту: ТШ.

2 О томе: Светислав Табороши, „Развој јавноправне заштите потрошача у светлу Закона о заштити потрошача“, *Зборник: Актуелна истрајања савременој законодавства*, Будва, 2003, стр. 24–25; С. Табороши, „О правној природи права потрошача“, *Зборник: Развој правног система Србије и хармонизација са правом ЕУ*, Београд, 2008, стр. 37–49.

3 Татјана Јованић, „Основне поставке регулације с циљем заштите потрошача“, *Правни животи*, бр. 10/2004, стр. 551.

4 *Сл. лист СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85, 45/89 – одлука УСЈ и 57/89, *Сл. лист СРЈ*, бр. 31/93 и *Сл. лист СЦГ*, бр. 1/2003 – Уставна повеља. У даљем тексту: ЗОО.

5 Постоје различита ограничења слободе уговарања која се групишу према различитим критеријумима: ограничења путем установе јавног поретка, ограничења слободе у погледу закључења уговора (обавезно закључење уговора, сагласност трећег за закључење уговора, ограничење слободе избора уговорника); ограничења у погледу садржине (законско регулисање садржине уговора, уговори по приступу) и форме уговора, ограничења у погледу правила о неповредивости уговора (раскид или ревизија уговора због промењених околности, раскид двострано обавезних уговора због неизвршења). О томе: Слободан Перовић, *Облигационо право*, Београд, 1990, стр. 162.

изјава, у облику понуде и прихвата понуде за формирање уговора, а све у функцији обезбеђења равнотеже уговарача и заштите потрошача.⁶

Увођењем нових елемента традиционални концепт закључења уговора, који је стриктно везан за понуду и прихват понуде, модификован је, када се ради о ТШ, у концепт продуженог закључења уговора.⁷ А, то значи да је за закључење уговора потребно да постоји одговарајући временски интервал, чак и онда када се уговор закључује између присутних лица. У оквиру тог интервала понуди трговца мора да претходи предуговорна изјава, у виду објаве одређених података (обавештавање потрошача), која је саставни део уговора, ако се он закључи, а након учињене понуде или датог прихвата од стране потрошача, потрошач има право да у одређеном року одустане од уговора. Дакле, извесност у погледу формирања уговора настаје тек протеком времена након учињене понуде или датог прихвата од стране потрошача. За правну перфектност ТШ, дејство без икаквих ограничења, потребно је да протекне и додатни период времена, који тече од закључења уговора (обавезујућег предуговора), односно од дана када потрошач добије уговор или обавезујући предуговор, уколико је тај дан каснији у односу на датум уговарања или предуговарања (чл. 6 ст. 2 Директиве ЕУ 2008/122).⁸ Уколико, пак, у оквиру тог периода (рока за размишљање), потрошач учини додатну изјаву воље, изјаву о одустанку, и тиме искористи право које му по закону припада, уговор престаје да производи правно дејство.⁹

Осим концептом продуженог закључења уговора, који у себе укључује обавезу обавештавања и право на одустанак, којим се ограничава аутономија уговарања, тај резултат се постиже и низом додатних правила, о којима ће бити речи у овом раду.

II Правила у функцији ограничења аутономије воље и заштите потрошача

У Закону о заштити потрошача¹⁰ су унета бројна правила којима се сужава дејство начела аутономије воље уговарача, ради заштите по-

6 О томе: Rainer Schulze, „Des principes de la conclusion du contrat dans l'acquis communautaire“, *Revue internationale droit comparé*, бр. 4/2005, стр. 886.

7 *Ibid.*, стр. 888.

8 Директива ЕУ 2008/122 о заштити потрошача у вези са одређеним аспектима који се односе на тајм-шеринг, дугорочне производе за одмор, препродају и размену, *Службени лист ЕУ*, бр. Л 33 од 3.2.2009. године.

9 О томе: Miodrag Mićović, „Protection Rules in the Function of Extended Formation of Consumer Contracts“, *Strengthening Consumer Protection in Serbia*, Belgrade, 2013, стр. 152.

10 *Службени гласник РС*, бр. 62/14 (у даљем тексту: ЗЗП).

трошача. У том циљу су дефинисана правила којима се уређује: обавеза предуговорног обавештавања, право потрошача на одустанак од уговора, форма и садржина уговора, питање аванског плаћања накнаде и гаранције за случај неспособности плаћања, понашање у складу са кодексом добре пословне праксе.

1. Обавеза предуговорног обавештавања

Предуговорна изјава трговца, која се даје ради обавештавања потрошача о одређеним подацима везаним за намеравани посао, има природу принципа, општег правила које се примењује поводом закључења потрошачких уговора.¹¹ Зато се општа правила о овој обавези налазе у уводном делу ЗЗП (чл. 13), а посебна у одељку који је посвећен ТШ (чл. 110 ЗЗП).

Код ТШ-а, трговац је дужан да у примереном року пре закључења уговора¹² потрошача обавести о подацима наведеним у стандардном информативном обрасцу.¹³ Обавештење мора бити на српском језику,¹⁴ тачно (забрањено је варање, што значи да информациони материјал не сме да садржи неистините информације), потпуно (забрањено је прећуткивање неповољних околности),¹⁵ јасно и разумљиво и достав-

- 11 Ранији принцип према коме свако треба да се сам информише о ономе што га занима, уступио је место принципу према коме трговац треба да информише потрошача како би исти био у прилици да учини разуман избор и донесе ваљану одлуку поводом понуђене услуге. Потрошач ће бити у стању сам себе да заштити једино ако има потпуне и тачне информације о свим елементима правног посла које су му потребне за доношење одлуке о том послу. О томе: Марко Ђурђевић, „Облигација обавештавања у уговорима о потрошњи“, *Право и привреда*, бр. 5–8/08, стр. 556; Марко Баретић, „Заштита потрошача у Републици Хрватској – тренутно стање и перспективе“, *Зборник: Og caveat emptor go caveat venditor*, Крагујевац, 2009, стр. 93.
- 12 У Директиви ЕУ 2008/122 је предвиђена дужност трговца да потрошачу пружи информације у примереном року пре него што се потрошач обавезе уговором или понудом – чл. 4 ст. 1.
- 13 Чл. 110 ст. 1 ЗЗП.
- 14 Ови подаци могу да буду дати и на другом језику, уколико се уговорне стране тако договоре (чл. 110 ст. 4 ЗЗП).
- 15 У теорији постоје два приступа о томе како треба да се регулише обавеза информисања. Према првом, листу података о којима трговац информише потрошача треба заменити са генералном клаузулом о обавези информисања. Наводи се да се на овај начин отклања ризик да због великог броја информација оне остану непрочитане, а нарочито она најважнија о праву на одустанак. Према другом, треба утврдити листу битних података о којима корисник услуге мора да буде информиран, а ту спадају: битне карактеристике роба и услуга; цена, са трошковима испоруке, таксама и другим трошковима; права и обавезе уговорача; могућности за заштиту (Hans Schulte-Nölke, Christian Twigg-Flessner, Martin Ebers, *EC Consumer Law Compendium: Comparative Analysis*, Sellier, Munich, 2008, стр. 787; Златан Мешкић,

љено потрошачу без накнаде, у писменој форми или на трајном носачу записа (чл. 110 ст. 1 и 2 ЗЗП). Терет доказивања да је извршена обавеза обавештавања потрошача сноси трговац (чл. 13 ст. 6 ЗЗП).

Ради спречавања злоупотреба и стварања претпоставки да информисање буде ефикасно и сврсисходно, ЗЗП (чл. 110 и 111), у складу са Директивом ЕУ 2008/122 (чл. 3 и 4), садржи две групе правила о начину информисања и оглашавања ТШ. У циљу отклањања могућих злоупотреба, довођења потрошача у заблуду о природи права које стиче, ЗЗП садржи два правила којим се регулише начин оглашавања. Првим се забрањује да се ТШ и трајне олакшице за одмор рекламирају или продају као инвестиција, односно да се право које стиче потрошач означава као право својине. Другим се налаже трговцу да приликом оглашавања и нуђења ТШ и трајних олакшица за одмор обавести потрошача о условима и начину за добијање предуговорних обавештења. Уколико трговац лично нуди потрошачу да закључи уговор, и тим поводом организује промотивни или продајни догађај, дужан је да јасно истакне циљ тог догађаја, као и да омогући да обавештење буде доступно потрошачу током његовог трајања. Са три правила се настоји да се осигура ефикасност права на информисање,¹⁶ и то на следећи начин: првим се налаже трговцу да потрошачу достави обавештења без накнаде; другим, да подаци морају да буду дати на српском или другом језику, уколико се уговорне стране тако договоре; трећим се одређује да ће се у случају непоштовања правила о обавештавању трговцу изрећи новчана казна због учињеног прекршаја.

Према чл. 110 ст. 3 ЗЗП садржину стандардног информативног обрасца за ТШ, уговор о трајним олакшицама за одмор, уговор о помоћи приликом препродаје и уговор о омогућавању размене прописује Влада,¹⁷ на предлог министра надлежног за послове туризма.¹⁸

„Директива 2011/83/ЕУ о правима потрошача“, *Нова љавна ревија*, бр. 1/12, стр. 47). У Нацрту заједничког референтног оквира за европско уговорно право поводом обавезе информисања прихваћен је мешовити систем: информисање уз помоћ генералне клаузуле, када се дају информације које се разумно очекују према околностима случаја, а када се ради о ситуацијама у којима корисник услуге има изражено подређен положај, тада се набрајају информације које је трговац дужан да да другој страни (то су основне карактеристике услуге, цена са трошковима испоруке, таксе и други трошкови, информације о даваоцу услуге, уговорне клаузуле, права и обавезе уговорача, право на одустанак – II. – 3:101/3:103).

16 Rodolphe Méša, *La modification du régime de la jouissance d'un immeuble à temps partagé par la loi du 22 juillet 2009*, AJDL, 2010, стр. 7.

17 За разлику од нашег права, у Француској се законом регулишу елементи понуде, односно информације са којима се потрошач упознаје пре било каквог ангажмана (чл. 121–63 Потрошачког закона). Ово решење има предности. Њиме се повећава правна сигурност за потрошаче, с обзиром да се на овај начин отклања могућност да извршна власт по својој вољи мења садржај уговора.

18 Чл. 111 ст. 3 ЗЗП.

На основу изнетог може се закључити да је број информација са којима је трговац дужан да упозна потрошача велики, као и да се, у погледу остварења потребног нивоа заштите потрошача, информисању даје посебан значај. У вези са тим не би требало занемарити приговоре оних који говоре о хипертрофији дужности обавештавања, која прелази потребе заштите потрошача и полако прелази у своју негацију.¹⁹ Пре-велики ниво заштите може да подстакне потрошаче да не извршавају уговорне обавезе са дужном пажњом, због чега настаје проблем који је у економској литератури познат под именом морални хазард (*moral hazard*).²⁰ Зато треба пронаћи адекватну меру у информисању потрошача, и то тако да се с једне стране ефикасно заштите права потрошача, а са друге стране да се избегну негативне последице које би могле да настану услед „претераног“ информисања.

Поводом стандардног информативног обрасца у теорији су се појавила различита мишљења о његовој правној природи. За једне образац није ништа друго него предуговорни документ, за друге ради се о правој понуди, јер све информације које су садржане у обрасцу представљају интегрални део уговора, обавезују трговца и не могу да се мењају.²¹

Ипак, објављено обавештење не може да има природу понуде. Такав закључак се изводи из општих облигационо-правних правила (чл. 35 ст. 1 ЗОО) према којима обавештење нема природу понуде, већ позива да се учини понуда под објављеним условима. То је предуговорни документ, на основу кога се спроводе преговори, током којих се може одступити од иницијално одређене садржине обавештења, ако се са тим сагласе уговарачи.²² Образац не садржи све битне уговорне елементе да би могао да се одреди као понуда. У њему није наведен период када се може у току године остварити право коришћења, нити је прецизиран датум од када почиње коришћење. Међутим, чињеница да обавештење нема правну природу понуде не значи да оно не производи било какво дејство. Прво, ако трговац и потрошач закључе уговор, напред наведени подаци постају његов саставни део (чл. 16 ст. 4 ЗЗП). То значи да предуговорна изјава трговца има обавезујућу снагу у погледу одређења садржине уговора. Предуговорна изјава производи такав ефекат и када није укључена у понуду, али и онда када друга страна нема сазнање о тој

19 Michael Martinek, „Unsystematische Überregulierung und kontrainternationale Effekte im Europäischen Verbraucherschutzrecht oder: Weniger wäre mehr“, у едицији S. Grundmann, *Systembildung und Systemlücken in Kerngebieten des Europäischen Privatrechts*, Mohr Siebeck, Tübingen, 2002, стр. 514.

20 Т. Јованић, *нав. чланак*, стр. 548.

21 Bernard Vanbrabant, *Time-sharing*, Bruxelles, стр. 78.

22 До промене може да дође и услед наступања више силе (чл. 112 ст. 3 ЗЗП).

изјави²³ у моменту закључења уговора.²⁴ Друго, ако трговац не испуни обавезу обавештавања (не објави образац или образац нема прописану садржину), потрошач може да захтева поништај уговора.²⁵

2. Право на одустанак

Право на одустанак спада у групу најважнијих правних средстава којим се, с једне стране, суспендује дејство ТШ (уговора о трајним олакшицама, уговора о препродаји и размени), дејство уговора без икаквих ограничења, и, с друге стране, обезбеђује заштита потрошачима од непромишљених одлука, спречавају злоупотребе до којих може доћи због неједнаког положаја уговарача,²⁶ оставља потребно време потрошачу да размисли о оправданости закључења уговора.²⁷ Како се ради о праву које је утврђено законом, у уговор не може да се унесе клаузула којом се искључује право корисника услуге на одустанак,²⁸ односно којом се потрошач одриче свог права.²⁹ У таквом случају, за разлику од уговора, клаузула не производи правно дејство.³⁰

23 R. Schulze, *нав. чланак*, стр. 886.

24 У том смислу у Директиви ЕУ 2008/122 (чл. 5 ст. 2) се одређује да су појединости које се налазе у брошури (стандардном обрасцу) обавезујуће за организатора, односно да чине интегрални део уговора и да се могу мењати само ако се уговарачи о томе изричито сагласе или ако су измене производ неуобичајених и непредвиђених околности ван контроле трговца чије последице нису могле бити избегнуте чак и да је показан одговарајући степен пажње.

25 V. Vanbrabant, *нав. дело*, стр. 80.

26 Драган Вујисић, „Право потрошача на једностранни раскид уговора“, *Правни живои*, бр. 10/2011, стр. 815.

27 Ово право није предвиђено као опште правило, приликом закључења било којег потрошачког уговора, већ је резервисано за изузетне ситуације у којима је у значајној мери изражена опасност од нарушавања равноправности потенцијалних страна уговорница. Према постојећим решењима, која су усвојена у директивама ЕУ, поред ТШ сматра се да има оправдања за примену овог права код продаје изван пословних просторија, продаје на даљину, продаје на даљину финансијских услуга, потрошачког кредита, осигурања живота. Међутим, иако је ово право постало европска правна тековина, у теорији се поставља питање да ли је то адекватно средство уравнотежења интереса потрошача и трговца, нарочито ако се има у виду могућност злоупотребе овог права од стране потрошача. О томе: Зоран Вуковић, „Право на једностранни раскид потрошачког уговора у светлу комунитарног права и Нацрта Закона о заштити потрошача Србије“, *Зборник: Правни систем Србије и стандарди ЕУ и Савешта Европје*, књига IV, Крагујевац, 2009, стр. 333–334.

28 Carla Baker-Chiss, „Le droit de rétractation du contrat électronique“, у: J. Rochfeld (dir.), *Lacquis communautaire*, Economica, 2010, стр. 148.

29 У пракси трговци прибегавају другим недозвољеним средствима (на пример, антидатирају време закључења уговора), која је тешко доказати да су предузета, како би суспендовали право корисника на одустанак. О томе: Jean Calais – Auloy, Frank Steinmetz, *Droit de la consommation*, Paris, 2006, стр. 128.

30 V. Vanbrabant, *нав. дело*, стр. 90.

Ово право је у прошлости, све док се није искристалисао важећи термин, којим се на адекватан начин описује право потрошача, означавано различитим изразима (право на промену мишљења, право на покајање, право на повлачење, право на раскид уговора, право на опозив уговора, право на разматрање),³¹ при чему се догађало да се у истој директиви, као што је случај са директивом о ТШ из 1994. године, користе два различита израза.³² У ЗЗП из 2002. године коришћен је израз „право на опозив уговора“. Овај израз није био добар зато што, под одређеним условима, може да се опозове, или боље речено повуче, изјава воље, али не и уговор који настаје као резултат сагласности воља.³³ У ЗЗП из 2010. године коришћен је израз „право на једнострану раскид уговора“. И тај израз није био добар (нашао се у закону као резултат некритичког прихватања решења из тада важеће директиве), јер до раскида уговора може доћи само ако за то постоји посебан разлог у виду понашања које је супротно закљученом уговору, повреде уговорне обавезе или неког другог законом одређеног основа, а корисник услуге може да се ослободи уговора без навођења разлога.³⁴

На основу права на промену мишљења, које је дискрециононе природе,³⁵ јер може да се врши без навођења разлога (чл. 113 ст. 1 ЗЗП),³⁶ потрошач стиче право опције. Он може вршећи своје право, једностраном изјавом воље,³⁷ у оквиру рока за одустанак, да одустане од извршења, односно закључења уговора, или ћутањем, односно невршењем права, да оснажи закључени уговор.³⁸ Потрошач може да

31 О томе: С. Baker-Chiss, *нав. чланак*, стр. 146; Marie-Stéphane Payet, *Droit de la concurrence et droit de la consommation*, Paris, 2001, стр. 299; Bojan Zabel, *Тржно право*, Љубљана, 1999, стр. 114.

32 У Директиви ЕУ 94/47 о тајм-шерингу коришћени су изрази право на раскид и право на повлачење (чл. 5).

33 О томе: Младен Драшкић, *Закључење уговора о куйојрогаји*, Београд, 1972, стр. 81.

34 О овоме: М. Мићовић, *Protection Rules in the Function...*, стр. 146–147.

35 Patrick Wéry, *Droit des obligations, Théorie générale du contrats*, Bruxelles, t. 1, 2010, стр. 203; S. Amrani Mekki, *La protection du consommateur à distance et en ligne*, colloque francophone régional, Hanoï, 2010, стр. 23.

36 Чињеница да се може вршити без навођења мотива, не значи да се може вршити противно начелу савесности и поштења, тако што ће се право на одустанак злоупотребити (на пример, тако што се више пута одустаје од истог уговора). У случају спора, судија процењује да ли је право вршено уобичајено, на начин како би то чинио разуман човек. О томе: Р. Wéry, *нав. дело*, стр. 203.

37 Одустанак од уговора, по својој природи, представља једнострану акт, који производи правно дејство само ако је о томе обавештен сауговорач. О томе: Р. Wéry, *нав. дело*, стр. 202.

38 Право корисника на одустанак нема никакве сличности са општим правилима уговорног права. Отуда је погрешно да се одговори о природи права или судбини уго-

одустане од закључења уговора уколико је са трговцем склопио предугор (ако је закључио уговор, тада може да одустане од извршења). У тој ситуацији, само једна страна, трговац, има обавезу да закључи уговор, док друга страна, потрошач, има право да се у оквиру рока за одустанак определи да ли ће да закључи уговор. Дакле, закључење уговора зависи од воље друге стране, што представља неизвесну околност и упућује на сличност са уговором који се закључује под одложним условом.³⁹

С обзиром да тек са невршењем права које припада потрошачу уговор коначно добија правну снагу, у теорији је присутан став да се уговор, у коме је садржано право на одустанак, формира етапно⁴⁰ – у првој се утврђује садржај уговора, а у другој његова важност.⁴¹ Ако се право не врши, са протеком рока за одустанак уговор постаје правно перфектан, производи правно дејство у потпуности.⁴²

Право на одустанак корисник услуге може да оствари у року од 14⁴³ дана.⁴⁴ Рок почиње да тече ако су испуњене следеће претпоставке:

вора траже у аналогiji са опозивом понуде. У теорији су иначе поводом права на одустанак заузети бројни ставови: да је уговор, са правом на одустанак, закључен под одложним условом; да је закључен под раскидним условом; да се не ради о услову, већ о оригиналном механизму који раздваја чин закључења од извршења уговора; да се ради о уговорној клаузули која дозвољава раскид уговора, при чему се не дира у обавезну снагу уговора с обзиром да страна која се повлачи користи право које проистиче из самог уговора; да је то *sui generis* право, које представља својеврсну комбинацију правног и потестативног услова. О овоме: R. Schulze, *нав. чланак*, стр. 892; M. S. Payet, *нав. дело*, стр. 303–305; М. Баретић, „Заштита потрошача...“, стр. 94; Борко Михајловић, „Правна природа права потрошача на одустанак од уговора“, *Ревизија за европско право*, бр. 2–3/13, стр. 106.

- 39 С. Перовић, Д. Стојановић (редактори), *Коментар Закона о облигационим односима*, Крагујевац – Горњи Милановац, књига прва, 1980, стр. 223.
- 40 Када постоји право на одустанак уговор се не формира истовремено са постизањем сагласности воља, већ прогресивно. О томе: M. S. Payet, *нав. дело*, стр. 299.
- 41 Д. Стојановић, *Увод у грађанско право*, Београд, 1999, стр. 293.
- 42 Raymonde Bailod, „Le droit de repentir“, *Révue trimestrielle de droit civil*, 1984, стр. 236.
- 43 Наш законодавац је прописао дужину рока за одустанак по угледу на важећу Директиву. Претходна Директива ЕУ 94/47 од 26. октобра 1994. о заштити стицалаца (купаца) у вези са одређеним уговорним аспектима који се односе на право временски подељеног коришћења непокретности, била је први акт комунитарног права којим су регулисана питања из ове области. Њоме је било предвиђено да потрошач може одустати од уговора у року од десет дана од дана његовог закључења. Правилма важеће Директиве модификују се ранија, не само у погледу трајања рока за остварење права, већ и у погледу могућности продужења тог рока под одређеним условима, као и предвиђањем нових средстава путем којих се може дати изјава о раскиду.
- 44 С обзиром да је према Директиви ЕУ 94/47 рок износио 10 дана, продужење рока на 14 дана објашњава се сложеношћу посла, као и чињеницом да потрошач често закључује уговор за време одмора због чега тек по повратку може да размисли о

прво, потребно је да је корисник обавештен о праву на одустанак, друго, да је примио образац за одустанак од уговора, треће, да је закључен или да је примљен закључени уговор (чл. 29 и 113 ЗЗП).⁴⁵

У случају истовременог закључења уговора о временски подељеном коришћењу непокретности и уговора о омогућавању размене временски подељеног коришћења непокретности, рок за одустанак од уговора рачуна се од дана пријема закљученог уговора о омогућавању размене временски подељеног коришћења непокретности (чл. 113 ст. 2 ЗЗП).

Уколико трговац не поступи у складу са правилима којима се регулише право потрошача на одустанак, потрошач стиче право да у продуженом року одустане од уговора односно предуговора о временски подељеном коришћењу непокретности, уговора односно предуговора о трајним олакшицама за одмор, уговора односно предуговора о помоћи приликом препродаје и уговора односно предуговора о омогућавању размене временски подељеног коришћења непокретности. У вези са тим ЗЗП садржи следећа правила:

1. ако трговац није доставио потрошачу образац за одустанак у писаној форми, на папиру или на другом трајном носачу записа, потрошач може да одустане у року од годину и 14 дана од дана пријема закљученог уговора односно предуговора;
2. ако трговац достави потрошачу образац за одустанак од уговора пре истека годину дана од дана када је потрошач примио примерак закљученог уговора односно предуговора, рок за одустанак од уговора рачуна се од дана када је потрошач примио образац за одустанак од уговора;
3. ако трговац не обавести потрошача о подацима наведеним у стандардно информативним обрасцима у писаној форми, на папиру или на другом трајном носачу записа, потрошач има право да одустане у року од три месеца и 14 дана од дана када је примио примерак закљученог уговора односно предуговора;
4. ако трговац достави потрошачу обавештење о подацима наведеним у стандардно информативним обрасцима пре истека три месеца од дана када је потрошач примио примерак закљученог уговора односно предуговора, рок за одустанак од уговора рачуна се од дана када је потрошач примио обавештење.

предузетом послу. О томе: Christine Mermoud, *Le temps partage dans la jouissance de la propriete par etages*, Geneve – Zurich – Bale, 2008, стр. 265.

45 У случајевима када потрошач даје понуду за закључење уговора у теорији се предлаже доношење правила којим би се предвидело да рок за одустанак може почети да тече и пре него што је закључен уговор, односно пре него што је понуда прихваћена. О овоме: Н. Schulte-Nölke, С. Twigg-Flessner, М. Ebers, *нав. дело*, стр. 752.

Потреба и смисао правила о праву потрошача да одустане од уговора у продуженом року у делу теорије се оспорава. Наводи се да је продужење рока за одустанак чудно, ако се зна да у случају непоштовања правила о праву потрошача на одустанак нису испуњени формални услови за важење уговора, због чега се у Француској одређује да је уговор ништав (чл. чл. 121–79/5 Потрошачког закона).⁴⁶ У нашем праву, у случају оваквог пропуста постоји могућност да се истакне захтев за поништајем уговора (чл. 13 ЗЗП). Дакле, овај додатни рок би се могао третирати као друго и једноставније правно средство за ослобођење од уговора, као рок застарелости за остварење права.⁴⁷ С тим у вези поставља се питање чему онда служи прво правно средство, поготову ако се то право може остварити у нешто дужем року у односу на могућност коју даје прво правно средство?

Изјава којом потрошач одустаје од уговора производи правно дејство ако је дата у писаној форми (не може се дати усмено) на папиру или на другом трајном носачу записа, под условом да је послата пре истека рока за одустанак од уговора. Она се односи и на повезане уговоре.⁴⁸ Потрошач може изјаву о одустанку самостално формулисати, с тим што то мора да учини на недвосмислен начин, или је доставити на обрасцу који му је предао трговац. Како терет доказивања да је изјава благовремено учињена сноси потрошач, за њега је најбоље да изјаву достави на прописаном обрасцу, путем препорученог писма са повратницом.⁴⁹ На овај начин обезбеђује сигуран доказ о времену када је изјава учињена.

Одустанком од уговора односно предуговора, престају обавезе уговорних страна да изврше односно закључе уговор. Како се потрошач не би устегао да врши своје право на одустанак, због могућих имовинских консеквенци, правилима је одређено да се право може остварити без накнаде трошкова и плаћања услуга које су пружене пре одустанка (чл. 116 ст. 2 ЗЗП).

3. Форма и садржина уговора

Начело формалности је једно од основних начела које долази до изражаја у вези са закључењем потрошачких уговора, с тим што је

46 О томе: R. Mésa, *нав. чланак*, стр. 11; B. Vanbrabant, *нав. дело*, стр. 89.

47 О томе: C. Baker-Chiss, *нав. чланак*, стр. 189.

48 С обзиром да су државе дужне да установе правила о раскиду таквих уговора (чл. 11 ст. 3 Директиве ЕУ 2008/122), у теорији су присутни ставови према којима раскид не мора да наступи аутоматски са вршењем права на одустанак од уговора. О томе: C. Baker-Chiss, *нав. чланак*, стр. 198.

49 Овакво решење је прихваћено у чл. 121–72 Потрошачког закона Француске.

његово дејство нарочито изражено код ТШ.⁵⁰ Ово зато што су тим начелом обухваћени како предуговорна (кроз обавезу обавештавања потрошача у писменој форми), тако уговорна фаза (кроз прописивање: обавезе о уносу предуговорних информација у понуду, прописивањем садржине уговора, пратећих уговорних докумената и радњи које је потребно предузети у вези са закључењем уговора). Основни смисао свих тих формалности треба тражити у настојању да се осигурају претпоставке како би потрошачи, свесни права и обавеза, закључили уговор. Њиховим прописивањем се омогућава да се потрошач детаљно упозна са свим елементима уговора, и то више пута, а са некима и посебно, како би донео ваљану одлуку у вези са његовим закључењем. На овај начин, и уз помоћ формалности, остварује се генерални циљ: смањује се могућност да потрошач приликом закључења уговора буде преварен или доведен у заблуду, спречава се неопрезно преузимање обавеза од стране потрошача.⁵¹

У вези са закључењем уговора у ЗЗП се одређује више формалних услова (чл. 112) који морају да буду задовољени, а могли би да се поделе на техничке (тичу се начина закључења и радњи које се у вези са тим предузимају) и садржинске (односе се на текст уговора, односно клаузуле које морају да буду у уговору).

Што се тиче начина закључења уговора, основно је правило да се уговор закључује у писменој форми, на папиру или другом трајном носачу записа, обавезно на српском или другом језику уколико се уговорне стране тако договоре (чл. 112 ст. 1 ЗЗП),⁵² у онолико примерака колико има уговарача. Ради се о законској форми, која мора да буде задовољена како би уговор био пуноважно закључен. Међутим, не ради се о конститутивној форми (форма *ad solemnitatem*), чије би непоштовање, према општим правним правилима,⁵³ имало за последицу ништавост уговора, јер се из ЗЗП и смисла његових одредби такав закључак не може извести (према Потрошачком закону Француске – чл. 121/79, у оваквим случајевима, уговор је ништав).

50 R. Méša, *нав. чланак*, стр. 6.

51 V. Vanbrabant, *нав. дело*, стр. 84.

52 У најновије време, због коришћења средстава електронске комуникације, текст уговора који трговци предлажу потрошачима има, све чешће, облик електронског записа. Уговор закључен у електронској форми има исту правну снагу као и уговор закључен у писменој форми. У начелу, правила која важе за писмени облик вреде и за електронски. О томе: Милена Јовановић-Zattila, „Закључење уговора у електронској форми као императив савремене трговине“, *Правни живоић*, бр. 11/05, стр. 606; Тин Матић, „Електронски облик уговора и исправа“, *Зборник Правној факултетској у Загребу*, бр. 1/06, стр. 182.

53 *Коментар Закона о облигационим односима*, књига прва, стр. 287.

Што се тиче језика, право потрошача да добије информације на матерњем језику, је од изузетног значаја код уговора са међународним елементом, какав је ТШ, где се често јавља проблем језика уговора.⁵⁴ Због тога је Директивом ЕУ 2008/122 ово питање детаљно регулисано. Одређено је да су државе чланице дужне да се старају да подаци садржани у уговору буду исписани по избору потрошача, на језику или једном од језика државе чланице у којој потрошач пребива или на језику или једном од језика државе чланице чији је држављанин под условом да је у питању службени језик Европске уније.⁵⁵ Под истим условом, државе чланице у којима потрошач пребива могу захтевати и: а) да је уговор који се даје потрошачу у сваком случају исписан и на језику или једном од језика те државе; б) да у случају ТШ-а трговац обезбеди потрошачу оверени превод уговора на језику или једном од језика државе чланице где се непокретност налази.⁵⁶ Такође, држава чланица на чијој територији трговац обавља своје продајне активности може да захтева да уговор који се даје потрошачу буде у сваком случају на језику или једном од језика дотичне државе.⁵⁷

Сматра се да је форма задовољена.⁵⁸ 1) ако уговор има одређену садржину; 2) ако је потписан од стране уговарача; 3) ако је уз уговор, као његов саставни део, приложен образац за одустанак.⁵⁹

- 1) Писана форма није сама за себе довољна да обезбеди ваљани пристанак друге стране. Због тога је у ЗЗП, поред обавезне форме, предвиђена и обавезна садржина уговора. Садржину уговора чине: а) подаци из стандардног информационог обрасца, који у моменту закључења уговора постају његов саставни део, обавезују трговца и не могу се мењати, осим ако уговорне стране изричито уговоре другачије или ако промене настану услед више силе; б) промењени подаци, до чега је дошло у периоду од обавештавања потрошача о стандардном информационом обрасцу до закључења уговора, о чему је трговац дужан да обавести потрошача у примереном року пре закључења уговора; в) подаци: о датуму и месту закључења уговора; име, пребивалиште и потпис потрошача; назив, односно име, пре-

54 Маја Буковац Пувача, „Заштита купаца у *time-sharing* уговорима према Смјерници 94/47/ЕУ“, *Зборник ПФ Свеучилишта Ријека*, бр. 1/03, стр. 325.

55 Чл. 5 ст. 1 Директиве ЕУ 2008/122.

56 Чл. 5 ст. 2 Директиве ЕУ 2008/122.

57 Чл. 5 ст. 3 Директиве ЕУ 2008/122.

58 Уобичајено, писмена форма је задовољена ако постоји текст уговора и потписи уговарача. О томе: С. Перовић, *нав. дело*, стр. 342.

59 Видети: чл. 112 ст. 6 и 9 ЗЗП; чл. 121–68 Потрошачког закона Француске.

бивалиште односно седиште и потпис трговца односно име, пребивалиште и потпис овлашћеног лица трговца.⁶⁰

- 2) Да би уговор могао да произведе правно дејство потребно је да буде потписан од уговарача. Оно што је карактеристично за ТШ то је да се поред потписа којима не манифестује приста-нак на закључење уговора, као и код било ког другог уговора, захтевају и потписи којима се потврђује свест о постојању и садржини одређених уговорних елемената. У том циљу, трго-вац је дужан да у примереном року пре закључења уговора потрошачу скрене пажњу на право потрошача на одустанак од уговора, рок у коме се може одустати од уговора и забрану плаћања цене унапред пре истека рока у коме се може одуста-ти од уговора, а потрошач да такве уговорне одредбе посебно потпише.⁶¹ Ради се о битним уговорним клаузулама којима се, с једне стране, штите потрошачи, а, с друге стране, успоставља одговорност за трговца ако правила о тим клаузулама не буде поштовао.
- 3) Саставни део уговора је образац за одустанак. Садржину об-расца за одустанак прописује Влада, на предлог надлежног ми-нистра.

Трговац је дужан да после потписивања уговора о ТШ потрошачу преда најмање један примерак потписаног уговора (чл. 112 ст. 2 ЗЗП).

4. Друга средства ограничења слободе уговарања и заштите потрошача

Упоредо са два темељна права потрошача, правом на обавеште-ност и правом покајања, као и прописивањем обавезне форме и сад-ржине уговора, законодавац предвиђа и друга правна средства којима се ограничава аутономија уговарања, а све у функцији заштите потро-шача. Ту спадају: а) забрана плаћања унапред; б) обавеза прибављања гаранције за случај неспособности плаћања; в) обавеза поступања у складу са кодексом добре пословне праксе.

60 Чл. 112 ст. 6 ЗЗП. Према датуму и месту закључења уговора, одређује се пре свега рок у коме потрошач може остварити своје право на одустанак од уговора, од-носно право које ће бити меродавно за уговор. А уколико уговорне стране нису одређене нити су потписале исправу, ни уговор не може настати.

61 У француском праву, пре потписивања уговора стицалац мора да стави напомену да је „прочитао и разумео“. Како би се обезбедила боља уочљивост кључних уго-ворних одредби, као што су одредбе о праву на одустанак и о року за остварење права, оне морају да буду штампане болдирано под претњом ништавости уговора Видети: В. Vanbrabant, *нав. дело*, стр. 84, 85.

а) Забрана плаћања унапред

Одредбом члана 117 ЗЗП, забрањује се уговарање плаћања, пружања средстава обезбеђења, изричитог признања дуга или другог извршења обавезе према трговцу пре истека рока за одустанак од уговора. Забрана авансног плаћања је у функцији ефикасног остваривања права на одустанак.⁶² Оно је забрањено, јер би се у супротном успорио процес одустанка потрошача од уговора. Јер, када једном плати цену, за њега настају тешкоће да врати новац. У том случају је вероватније да би се потрошач определио за извршење уговора, с обзиром да повраћај новца у пракси не тече тако глатко. Све су то разлози који говоре у прилог забрани авансног плаћања.

Последице које настају због непоштовања забране уговарања авансног плаћања су различито уређене у појединим законодавствима. У аустријском праву, за случај да потрошач плати унапред, прописана је новчана казна, а повраћај уплаћеног износа мора бити извршен у року од 30 дана од дана када је обавештен о потрошачевом одустанку. Слично је прописано и у данском, финском, француском, ирском, и италијанском праву (уз могућност забране рада уколико се понови), те луксембуршком и португалском (где је могућа и забрана обављања делатности на две године уз објављивање у службеном гласнику) и британском и шведском праву. У Шпанији је предвиђена ништавост уговора и обавеза трговца на поврат двоструког износа.⁶³

Правно дејство правила о забрани авансног плаћања треба ценити у складу са околностима конкретног случаја. Ако је потрошач био обавештен о забрани, па је ипак платио цену, треба сматрати да се одриче од права на одустанак од уговора односно предуговора, с тим што за трговца неће наступити никакве штетне последице. Уколико потрошач није знао за забрану, а платио је цену трговац ће бити дужан да врати потрошачу уговорену цену. Осим тога, он ће бити дужан и да плати новчану казну прописану законом.⁶⁴

б) Гаранција у случају неспособности плаћања

У чл. 121 ЗЗП је предвиђено да се на гаранцију трговца за услуге из уговора о ТШ и са њим сличних и повезаних уговора, које нису извршене због неспособности плаћања трговца, сходно примењују одредбе ЗЗП којима се прописују обавезе организатора путовања с тим у вези.

62 R. Méša, *нав. чланак*, стр. 10.

63 О томе: М. Буковац Пувача, *нав. чланак*, стр. 330.

64 Чл. 160 ст. 1 тач. 49 ЗЗП.

С тим у вези произлази обавеза за даваоца ТШ да прибави прописану гаранцију за случај неспособности плаћања и то полису осигурања или гаранцију банке.⁶⁵ Ако давалац ТШ не да потрошачу уговор о осигурању или копију банкарске гаранције, односно информацију о гаранцији, потрошач има право да одустане од уговора уз повраћај уплаћених средстава у пуном износу без умањења.⁶⁶

Оваква обавеза, о којој се говори у нашем ЗЗП, не постоји за трговца према Директиви ЕУ 2008/122. Начин на који је дефинисана указује да се овде не може говорити о праву на одустанак од уговора, у смислу чл. 113 ЗЗП (потрошач је извршио плаћање, што значи да је рок за одустанак истекао), већ о раскиду због неизвршења законом предвиђене обавезе. Основ и оправдање за увођење овакве обавезе за трговца могао би се наћи у Директиви ЕУ 2006/123 (чл. 23) према којој давалац услуге може бити дужан да обезбеди гаранцију, јемство или неко друго слично средство обезбеђења уколико се ради о услугама које представљају директну и посебну опасност за финансијску сигурност корисника услуге (опасност мора да буде такве природе да може да изазове значајан новчани губитак или пад вредности имовине корисника услуге).

в) Кодекс добре пословне праксе

Овај, факултативни, вид заштите и ограничења воље, не проистиче непосредно из закона: има аутономан основ и зависи од тога да ли је трговац потписник таквог акта.⁶⁷ Под кодексом добре пословне праксе се подразумева споразум или скуп правила која нису предвиђена законом, подзаконским актима или управним актима, која дефинишу понашање трговца који прихватају обавезе из кодекса у вези са једном или више пословних пракси или привредних делатности.⁶⁸ У случају да трговац, узимајући у обзир све околности конкретног случаја наводи или прети да наведе просечног потрошача да донесе економску одлуку коју иначе не би донео, и то тако што крши одредбе кодекса добре пословне праксе којем је приступио ако су те одредбе за трговца обавезујуће и проверљиве, као и ако је трговац истакао у својој пословној пракси да је обавезан таквим кодексом, постојаће обмањујуће пословање.⁶⁹ С тим у вези, облици пословања који се без обзира на околности конкретног

65 Чл. 108 ст. 1 ЗЗП.

66 Чл. 108 ст. 2 ЗЗП.

67 У вези са овим питањем у преамбули 22 Директиве ЕУ 2008/122 државе се упућују да охрабре трговце да донесу кодекс понашања, у чему би требало да узму учешће и удружења потрошача, као да о томе обавесте потрошаче.

68 Чл. 5 ст. 1 тач. 33 ЗЗП.

69 Чл. 19 ст. 2 тач. 2 ЗЗП.

случаја сматрају обманујућом пословном праксом јесу између осталих и: неистинита тврдња да је трговац потписник кодекса добре пословне праксе, а да заправо није, односно неистинита тврдња да поступа у складу са одређеним кодексом добре пословне праксе; неистинита тврдња трговца да је одређени кодекс понашања одобрен од државног органа или одређене организације; неистинита тврдња трговца да његову пословну праксу или продају производа, одобрава, подржава или помаже одређени државни орган или одређена организација или истинита тврдња исте садржине у случају да се трговац не придржава услова под којима му је дато одобрење, подршка или помоћ.⁷⁰ Како би се таква пракса спречила, трговац или група трговаца који су приступили одређеном кодексу понашања, одговорни су за контролу поштовања правила тог кодекса од стране трговаца, а министарство надлежно за послове заштите потрошача је дужно да их у томе подстиче.⁷¹ Поред тога, министарство је дужно и да подстиче трговца или групу трговаца који су приступили одређеном кодексу понашања да обавештавају потрошаче о постојању и садржини тог кодекса.⁷²

Као пример кодекса добре пословне праксе, може се навести Кодекс пословне праксе који је израђен у сарадњи између Удружења титулара ТШ (*Timeshare Association of Timeshare Owners and Committees – ТАТОС*) и давалаца ТШ који су сагласни да буду обавезани правилима овог кодекса. Одредбама тог кодекса се на најбољи начин штите интереси потрошача, с једне стране, и углед ТШ индустрије, с друге стране. Кодекс ће се примењивати на све активности у вези са ТШ у свим земљама у којима даваоци ТШ послују, било као чланови или сарадници. Даваоци ТШ који су поднели захтев за чланство у Организацији ТАТОС (сарадници) и они који су у међувремену постали њени чланови, обавезују се да ће настојати да: послују са највишим стандардима пословне праксе и етике; послују са интегритетом, отворено, савесно, пристојно и професионално у односу са потрошачима, у циљу побољшања угледа ТШ индустрије; послују у складу са принципима добре пословне праксе; поступају у циљу заштите права потрошача и заштите угледа ТШ индустрије; достигну највише стандарде у понуди производа и услуга које се пружају потрошачу у вези са ТШ, како би допринели позитивном искуству потрошача; поступају у складу са духом и циљем одредби овог Кодекса и било код другог кодекса чији су потписници; активно промовишу и пружају подршку утврђеним циљевима Удружења ТАТОС; не учине ништа што би могло да доведе у питање углед Удружења ТАТОС или ТШ индустрије у целини; поступају у скла-

70 Чл. 21 ст. 1 тач. 1, 3 и 4 ЗЗП.

71 Чл. 25 ст. 1 и 2 ЗЗП.

72 Чл. 25 ст. 3 ЗЗП.

ду са свим важећим домаћим и прописима који су донети на нивоу ЕУ; осигурају поштовање Кодекса од стране свих запослених, службеника и агената даваоца ТШ (укључујући и повезана лица), који у њихово име извршавају активности у вези са ТШ, без обзира од места спровођења таквих активности, као и да без одлагања раскину уговор са свим повезаним лицима (физичким и правним) која крше одредбе Кодекса; испуне неопходне услове у погледу регистрације и критеријума за добијање лиценци у свакој од земаља у којима обављају своје активности, било лично или посредством агената; без одлагања одговоре на сваки захтев извршног директора ТАТОС-а за достављањем информација у циљу осигурања поступања у складу са Кодексом; прихвате као коначне и обавезујуће било које одлуке управног одбора ТАТОС-а у вези са тумачењем било ког дела овог Кодекса.⁷³ Према Директиви ЕУ 2006/123, о кодексу и адреси на којој се може пронаћи, трговац је дужан да обавести потрошача на његов захтев (чл. 22 ст. 3 д).

III Закључак

Оно што разликује ТШ од осталих уговора је што су императивним правним правилима, ради заштите потрошача, успостављена бројна ограничења принципа аутономије воље. У том циљу су дефинисана правила којима се уређује: обавеза предуговорног обавештавања, право потрошача на одустанак од уговора, форма и садржина уговора, забране аванског плаћања и гаранције за случај неспособности плаћања, понашање у складу са кодексом добре пословне праксе. Особеност ТШ се огледа у томе што је ограничење слободе уговарања извршено тако што је одређено да сагласност воља није више довољан елемент за детерминисање садржине и дејства уговора. Поред тога, уведена су још два елемента у виду обавезне предуговорне изјаве трговца и права потрошача да у оквиру одређеног рока изјави да одустаје од уговора. Тиме је, када се ради о ТШ, традиционални концепт закључења уговора, који је стриктно везан за понуду и прихват понуде, модификован у концепт продуженог закључења уговора.

Поред тога, један од битних правних механизма којима се ограничава начело аутономије воље представљају правила о формалним условима за закључење уговора. С тим у вези, основно је правило да се уговор закључује у писменој форми, на папиру или другом трајном носачу записа, обавезно на српском или другом језику уколико се уговорне стране тако договоре, у онолико примерака колико има

⁷³ Доступно на: <http://tatoc.co.uk/images/emilyfiles/TATOCCodeofConductJuly14.pdf>, стр. 3–4.

уговарача. Овде је реч о законској форми, али не и о конститутивној форми (форма *ad solemnitatem*), чије би непоштовање, према општим правним правилима, имало за последицу ништавост уговора, јер се из ЗЗП и смисла његових одредби такав закључак не може извести.

У овом смислу став је заузела и *Acquis* група: основни циљ који се захтевом у погледу форме жели постићи је обезбеђење да потрошач буде ваљано информисан и да при том добије копију уговора у писаној форми или на другом трајном медијуму. Треба узети да се не ради о захтеву форме *stricto sensu*, већ више о правилу које је комплементарно обавези предуговорног информисања. Повреда захтева формалности не утиче на пуноважност уговора већ производи исте правне последице као и повреда обавезе предуговорног информисања.⁷⁴ Те последице се огледају у продужењу рока за одустанак од уговора.

ТШ, као и сваки други двострани уговор, рађа одређена права и обавезе за уговараче, трговца (даваоца ТШ) и потрошача (стицаоца ТШ). Међутим, осим императивно постављених обавеза трговца (у погледу обавезе предуговорног информисања, форме и садржине уговора) и права потрошача (одустанак од уговора), од чијег испуњења у великој мери зависи судбина предуговора односно уговора, уговорне обавезе у ЗЗП се готово и не помињу. Оне настају за уговараче тек по протеклу рока за одустанак (ако потрошач одустане од уговора, престају обавезе уговорних страна да изврше односно закључе уговор, зависно од тога да ли је претходно између њих закључен уговор или предуговор). Из појединих законских одредница може се закључити да потрошач има обавезу да плати накнаду и трошкове у вези са уговором, а трговац да омогући право временски подељеног коришћења ствари и пружи помоћ у вези са препродајом. У недостатку посебних правила у ЗЗП о обавезама уговарача, а имајући у виду да ТШ има елементе других познатих уговора, на питања везана за уговорне обавезе могу се применити правила о закупу и делу, у мери у којој се она могу уклопити у посебну природу коју има овај уговор.

Због тога је у нашем праву потребно предвидети одговарајућа правила о уговорним обавезама које за трговца и потрошача настају од момента када уговор постане правно перфектан (истеком рока за одустанак од уговора). У светлу доношења новог Грађанског законика Србије, поставља се питање начина законодавног регулисања.

У упоредноправном законодавству, ТШ је регулисан у оквиру Грађанских законика (Чешка, Немачка), Потрошачких закона (Бугарска, Финска, Француска, Италија, Луксембург), Закона о облигационим

74 Н. Schulte-Nölke, С. Busch, „Specific Provisions, Part C: Timeshare Contracts“, у: *Principles of the Existing EC Contract Law (Acquis Principles), Contract II, General Provisions, Delivery of Goods, Package Travel and Payment Services*, Sellier, European Law Publishers, Munich, 2009, стр. 225.

односима (Естонија) или пак посебним законима (Аустрија, Белгија, Кипар, Данска, Грчка, Мађарска, Малта, Португал, Шпанија). При томе, у појединим земљама правила о ТШ се могу наћи у више различитих закона (Летонија, Литванија, Холандија, Пољска).⁷⁵

Нема сумње да је најбоље решење да правила о ТШ буду садржана у оквиру једног правног прописа, јер би се тиме избегле недоумице које могу настати у пракси по питању тумачења и правног домаћаја законских одредби. Но, с обзиром да је код нас уговор о организовању путовања паралелно уређен у два закона (ЗОО и ЗЗП), а да је предвиђен и у тексту Грађанског законика, потребно је размотрити да ли би било сврсисходно да се и правила о ТШ упоредо уреде поменутиим правним прописима и то тако да питања заштите потрошача *stricto sensu* буду регулисана одредбама ЗЗП, а да друга питања, укључујући и питање уговорних обавеза, буду уређена Грађанским закоником.

Andrej MIĆOVIĆ

Junior Faculty Member at the Faculty of Hotel Management and Tourism in Vrnjačka Banja, University of Kragujevac

LIMITATION OF THE PRINCIPLE OF VOLITION IN THE FUNCTION OF THE PROTECTION OF TIMESHARE PURCHASERS

Summary

In the function of protection of timeshare purchasers, numerous limitations of volition principle have been established by imperative legal rules. Such rules include: pre-contractual duty to inform, consumer's right to withdraw from the contract, form and content of the contract, prohibition of advance payments, evidence of security in case of insolvency, compliance with the code of good business practice. Abovementioned rules will be the subject of the legal analysis in this paper.

Key words: *timeshare contract, principle of volition, pre-contractual duty to inform, right of withdrawal, protection of timeshare purchasers, Consumer Protection Act.*

⁷⁵ Примера ради, у Холандији су правила о ТШ садржана у Грађанском закоником и Закону о заштити потрошача. Видети: http://www.eu-consumer-law.org/directiveleg_en.cfm?DirectiveID=10, 1.4.2015.